

גבולות היחידה: פרק כ"ד פסוקים א'-י"ד

נושא היחידה: שליחותו של העבד לחרן

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים: 1

כללי:

לפרק כ"ד מוקדשים שלושה שיעורים ע"פ המתווה. חילקנו את הפרק כך שיהיה אפשר ללמד אותו בשלושה שיעורים. יש לשים לב לכך שפסוקים ל"ד-מ"ח – סיפורו של העבד בבית לבן – הם אקסטנסיביים ולא נלמדים בעיון. בשיעור שלפנינו, יש שתי יחידות לימוד קצרות אך משמעותיות. פסוקים א'-ט' עוסקים בשבועה שהשביע אברהם את עבדו, שלא לקחת לבנו יצחק אישה מבנות הכנענים. החלק השני, פסוקים י'-י"ד עוסקים בתפילת העבד להצלחת שליחותו.

פתיחה:

נקרא את פסוק א'. זהו פסוק פתיחה לפרק, אך הוא גם מעין סיכום לחיי אברהם. ה' בירך את אברהם בכול. נשאל: במה ה' בירך את אברהם? נוכל לכתוב על הלוח את תשובות הילדים: צאן, בקר, אוהלים, עבדים, שפחות וכו'... ומה הכי חשוב? הבן - בן ממשיך את המשפחה. נשאל: מה חסר? יהיו ילדים שיגידו – בת. נזכיר כי אברהם זקן, בא בימים¹ ולא חסר לו דבר, אולי חוץ מבת או כלה (אישה ליצחק). אברהם רוצה לראות את יצחק מתחתן בחייו. אברהם דואג לקיום הבטחת הזרע. ההבטחה לא תתגשם אם יצחק לא יתחתן.

לימוד הפסוקים:

נקרא ונסביר את פסוקים ב'-ט'. אברהם פונה אל עבדו² ואומר לו: "שים נא ידך תחת ירכי" – הוא השביע אותו.

נשאל: על מה השביע אברהם את עבדו? (שלא ייקח ליצחק אישה מבנות הכנעני).
נשאל: מאיפה תבוא הכלה? מאיפה לא תבוא הכלה? נחدد את התקשורת של אברהם לקחת אישה מארצו, ממולדתו, ולמעשה, ממשפחתו (רד"ק, פס' ד).
נזכיר את הפסוק שבו מסופר שאברהם הצטווה לעזוב את חרן:
"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך..." , ונשווה לפסוק שבו מבקש אברהם מעבדו למצוא לבנו אשה: "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך..." - הביטוי 'בית אבי' חסר כאן. הכוונה לקחת אישה דווקא

¹ הביטוי "באים בימים" כבר מוכר לילדים מתחילת פרשת וירא, אך ניתן כמובן להזכיר את פירושו.

² שמו של העבד לא מוזכר בכל הפרק. אף אנו לא נזכיר את שמו, אף ש'כל ילד יודע'. חשוב שהילדים ידעו מה בדיוק כתוב בפסוקים. אם הילדים יגידו – אין בעיה. נסביר שכך מבינים חז"ל. אך בתורה זה לא כתוב.

ממשפחתו, מרחפת באוויר, אף אם לא נאמרה בפירוש. זאת כוונת אברהם. ובהמשך כתוב שהעבד הלך "אל עיר נחור" כלומר, ממשפחת נחור הוא ימצא את האישה.

נשאל: מדוע אברהם מתעקש שלא לקחת אישה מבנות כנען? ונענה: בנות כנען שייכות לעם שמעשיו והתנהגותו מושחתים. התורה מצווה אותנו (ויקרא י"ח, ג') שלא נלמד ממעשיהם של בני כנען. ובמה עדיפות בנות חרן? אכן, לא כל בנות חרן עדיפות. אבל בנות ממשפחתו של אברהם בכל זאת עדיפות על פני אחרות.

נשאל: ממה חושש העבד? העבד חושש שמא האישה שתימצא מתאימה, לא תאבה (תסכים) לעזוב את משפחתה וללכת לארץ כנען.

נשאל: מה התנאי שמציב אברהם? מדוע? אברהם אוסר על הבאת יצחק לחרן. אם האישה לא תרצה לבוא לארץ כנען – אז היא כנראה לא מתאימה למשפחה³.

לסיכום יחידה זו: פס' ט': "וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם... וישבע לו" – העבד נשבע לאברהם. כך היו נשבעים פעם. כדאי להדגים לילדים את הנחת היד תחת הירך.

ולהוסיף הסבר – שמהות השליח היא להיות במקום המשלח, ובעצם כשהעבד מניח את ידו, הוא כאילו אומר: אני אהיה הרגליים שלך, אני אלך במקומך (ראב"ע, חזקוני)⁴.

ויש מכאן גם יסוד להבנה מדוע לא מוזכר שמו של העבד אלא רק בכינויו "העבד" – כי כל מהותו פה היא שליחות שהוא עושה בתור עבד אברהם ולא משהו פרטי משל עצמו.

פסוקים י"א-י"ד:

העבד יוצא לדרך, ועמו עשרה מגמלי אדוניו. הפשט הוא שהוא לקח עשרה גמלים מתוך שאר הגמלים שיש לאברהם. אך רש"י מביא פירוש שממנו ניתן ללמוד עוד מידה טובה, ולא נרצה לפספס נקודה זו. הגמלים היו ניכרים שהם 'מגמלי אדוניו', אברהם. נשאל: במה היו ניכרים? איך אפשר לראות שהגמלים שייכים דווקא לאברהם? נכון את השיחה לעדרי אברהם, למריבה עם רועי לוט. ניזכר כי הצאן של אברהם היו זמומים, וכך גם הגמלים. היה להם זמם כדי שלא ירעו בשדות של אחרים.

העבד מגיע לחרן, 'אל עיר נחור' (מה שאומר שבדעתו לחפש אישה מבנות המשפחה), לפנות ערב, לעת צאת השואבות. פעולת שאיבת המים הייתה נעשית בימי קדם על ידי הנשים, לפנות ערב. המעיין⁵ היה ממוקם סמוך לכפר, ולשם היו מתכנסות כל הבנות. זה המקום הטוב ביותר שאליו יכול היה העבד להגיע. שם יוכל לפגוש נערות רבות.

³ בהמשך נראה, כי לפי התנהגותה, מזכירה רבקה את אברהם אבינו בחסד, בזריזות, בהכנסת האורחים ועוד... אולי גם הנכונות לעזוב את משפחתה וללכת לארץ רחוקה היא חלק מהתאמתה למשפחת אברהם.

⁴ רש"י מסביר אחרת, אך ההסבר של רש"י לא יתקבל היטב בכיתה ב'.

⁵ שימו לב: לא מדובר כאן על באר, אלא על מעין.

נאמר: העבד עומד עכשיו בפני משימה כמעט בלתי אפשרית – להגיע לחרן, למצוא את משפחת אברהם, למצוא אישה גומלת חסדים שמתאימה ליצחק ולשכנע אותה לבוא אתו לארץ כנען. מה עושים כשנמצאים בכזה מצב מורכב? מתפללים! וזה מה שעושה העבד - כך חונך בבית אברהם.

נשאל: מה מבקש העבד מה' (שיזמן לו כבר היום אישה מתאימה) – יש לצטט ולהוכיח מתוך הפסוק.

מה הסימן שנותן העבד לעצמו? נבקש לצטט. "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה – ואמרה: שתה, וגם גמליך אשקה – אותה הוכחת לעבדך ליצחק..."
מדוע דווקא הסימן הזה? ע"פ סימן זה ידע העבד אם הנערה היא גומלת חסד. אשת חסד מתאימה לבית אברהם אבינו.

גודל החסד אותו נדרשה רבקה לעשות לפי הסימן של העבד

לפנינו קטע מתוך הערך "גמל" בוויקיפדיה:

הגמל מסוגל להחזיק מעמד במשך שבועיים בלי לשתות ובלי שייגרם נזק לגופו. כאשר הוא מגיע למקור מים, הוא שותה כמויות גדולות של מים, וכך משלים במהירות את המים החסרים בגופו ומגיע למאזן מים תקין.
(ויקיפדיה)

כאשר מזדמנת לגמל האפשרות לשתות, הוא מסוגל לגמול עד 100 ליטרים ב-10 דקות! (מתוך אתר מכון דוידסון)

העבד הביא אתו עשרה גמלים. אם כל גמל שותה כמאה ליטרים, אזי רבקה הייתה צריכה לשאוב כ-1000 ליטר מים בשביל כל הגמלים. אם נניח שבכל כד יש כ-5 ליטרים מים, נבין כי רבקה רצה למעיין לשאוב, ושוב רצה כדי לרוקן את המים לרהטים, וחוזר חלילה, כ-200 פעמים! כל זאת צריכה היא לעשות במהירות (עיינו ערך כמה זמן לוקח לגמל לשתות כמות זו).

מדובר בחסד גדול מאוד שרבקה נדרשת, ע"פ הסימן של העבד, לעשות עבור מישהו שאינה מכירה כלל, ובוודאי שאינה יודעת מה מטרתו. היא לא יודעת שהיא מועמדת לשידוך ושהיא נבחנת במעשיה. את המעשים היא תעשה מתוך אהבת החסד.

נוכל לשאול: האם אנחנו היינו עושים דבר כזה?⁶

---

⁶ כיום, כדאי גם להתייחס לעניין המוגנות האישית. לא לדבר עם זרים! בוודאי שלא נשאב עבורם מים, אבל נוכל להסביר להם איפה אפשר לקנות... זה אמנם מנוגד לחסד הגדול שרבקה עשתה, אך כדאי וחשוב לנצל הזדמנות לתזכורת על מוגנות גם בשיעור תורה. חשוב שנדגיש שבימי קדם, כל היישובים היו קטנים וכולם הכירו את כולם. מה שרבקה עשתה, היה הדבר הנכון ביותר לעשות אז, אך בימינו ניזהר. נקרא להורים, והם יחליטו איך לקיים חסד גדול מהסוג הזה. אנחנו נעזור להם כמיטב יכולתנו.

הצעות להמחשה:

- ניתן להראות תמונות של גמל, מעיין ושוקת.
- להמחשת כמות המים, נראה בקבוק רגיל שילד מביא לכיתה (1/2 ליטר), ונסביר שצריך 200 בקבוקים כאלה בשביל גמל אחד. נכפיל ב- 10. ניתן לילדים לדמיין את הכמות הזו. מי יכול לסחוב בקבוקים כאלה? כמה?

מסרים והפנמה:

- החשיבות של מציאת אישה המתאימה למשפחה. התרחקות מעמי כנען.
- תפילת העבד: כל אחד יכול להתפלל אל ה', ובע"ה גם להיענות.
- החסד – המידה השלטת בבית אברהם. גם האישה שתיבחר, צריכה להיות בעלת חסד.

סיכום וסיום:

למדנו על המשימה המוטלת על העבד – חיפוש אישה ליצחק. העבד מבין לבד שהאישה צריכה להיות מתאימה במידותיה לביתו של אברהם אבינו, איש החסד. הוא מתפלל אל ה' – גם זאת בהתאמה לאברהם, איש התפילה (על סדום, על אבימלך), ומבקש שבקשתו תתמלא 'היום'. בשיעור הבא נראה מה עלה בגורל תפילתו.